

Stanovisko k projektu Lyžařský areál „Smrk“ (LAS)

Hlavní projektant: SIAL architekti a inženýři spol. s r.o., Liberec

Vedoucí projektu: Ing. Zdeněk Dřevěný

Termín zhotovení projektu: listopad 2005

Autor stanoviska: Doc. RNDr. Alois Hynek CSc. (PřF MU – Brno, PedF TU – Liberec)

1. Předložené stanovisko nenahrazuje procedury EIA, SEA, marketingové hodnocení a další možné přístupy. Vychází z osobní zkušenosti zahrnující i terénní průzkum přímo v prostoru hory Smrk (1124 m.n.m.) spojenou s diskusemi se zástupci veřejné správy (obce Nové Město pod Smrkem, Lázně Libverda a Frýdlant) a orgánů ochrany přírody (CHKO Jizerské hory) o poslání, umístění a využívání LAS. Namísto jednoznačně kladného či záporného stanoviska jde o přístup, který v zásadě podporuje projekt, nicméně upozorňuje na některá možná úskalí jeho uskutečnění. Neopírá se o žádné politické, podnikatelské ani jiné zájmové skupiny, ale jen o autorův úhel pohledu.
2. Základním východiskem posouzení projektu je skutečnost, že jde o Chráněnou krajinnou oblast (CHKO) Jizerské hory, která má legislativně daná pravidla využívání území, jež je nezbytné plně respektovat. Spolu s CHKO jsou v prostoru plánovaného LAS druhým významným aktérem Lesy ČR. s.p. zastoupené v tomto území Lesní správou Frýdlant v Čechách. Třetím významným aktérem jsou obce, na jejichž katastrech by měl být LAS umístěn. Tyto aktéry můžeme zařadit do kategorie hlavních 'placeholders' a v dalším kroku je možné rozlišit menší vlastníky či uživatele území v navrženém LAS. Hlavním aktérem prosazení LAS je Svazek obcí SMRK (Nové Město pod Smrkem, Lázně Libverda a Frýdlant v Čechách). Pro úplnost je nezbytné zmínit další dvě významné skupiny – perspektivní uživatelé LAS a ti, kteří budou dotčení provozem LAS. Nelze opomenout i turistický region Jizerské hory, nadace usilující o zachování a zlepšení stavu Jizerských hor, místní akční skupiny, mikroregiony, horské spolky aj. Mezi dotčenými/zainteresanými je také významná skupina podnikatelských subjektů, které mají jednoznačně kladný vztah k realizaci LAS a počítají s vlastním marketingovým využitím LAS, především nabídkou svých služeb pro uživatele LAS. Tato záležitost je víceméně jen ve stádiu úvah, protože chybí marketingová studie, která je ale v současnosti zpracovávána.
3. Tím jsme se dostali k základnímu smyslu celého projektu: rozhybání rozvoje území, ekonomické oživení, nabídka nových pracovních míst/řešení nezaměstnanosti, tedy důvody především ekonomické. To je z hlediska současného ekonomického postavení celého regionu Frýdlantsko nepochybně krok správným směrem. Otázkou je reálný socioekonomický dopad projektu LAS, který musí být stanoven promyšleně a vycházet z marketingové studie. Předběžné terénní šetření naznačuje, že nejen podnikatelé, ale i mnozí místní obyvatelé by projekt přivítali.
4. Socioekonomický kontext však není až tak jasný. V současné době probíhá nový rozvoj Ještědského lyžařského areálu pro FIS mistrovství světa v klasickém lyžování - NORDIC WSC Liberec 2009 a byť jde o klasické lyžování, zatímco v LAS má jít o sjezdové lyžování, přece zde jde v případě Ještědu o zdatného soupeře, protože na Ještědu jsou i sjezdové tratě, které nepochybně nezůstanou opomenuty – rekonstrukce zahrnuje celý lyžařský areál Ještědu. Dalším možným konkurentem je polský Świeradów Zdrój, kde dochází k obdobně nejistému vývoji v přístupech k rozvoji horského území. Navíc by si

projekt LAS zasluhoval řešení návazností na lyžařské areály na jižní straně Jizerských hor a prostoru Harrachova. Tím ale není řečeno, že jde jen o konkurenci, je možná kooperace a propojení služeb zmíněných lyžařských areálů v rámci rozvoje cestovního ruchu, což by vyžadovalo nový podnikatelský záměr řešící možnost překonání koncentrací návštěvníků např. jen v Krkonoších.

5. Velkou otázkou je sociální kapitál v dotčených obcích LAS, který se sotva zlepší realizací tohoto projektu. Znamená to však nikoliv konec projektu LAS, ale naopak nezbytnost hlubšího promyšlení návaznosti na další projekty zejména zaměřené na rozvoj lidských zdrojů v cestovním ruchu, vzdělávání pro náročnější profese než jsou jen obsluhy, protože jeden projekt nestačí k zásadní socioekonomické proměně střední a východní části Frýdlantska. Jde např. o období, kdy není sněhová pokrývka apod.
6. Projekt LAS nesporně představuje potenciálně zřetelný zásah do přírodních krajinných ekosystémů CHKO Jizerské hory a do lesních kultur území. Jak je v bodě 1 uvedeno, v tomto stanovisku nejde ani o EIA nebo o SEA, nýbrž o předběžný pohled na ekologické souvislosti projektu LAS. Proto uvedeme především možné zmírnění dopadů (*mitigating*) na krajinné ekosystémy a budou zmíněny rovněž některé novější pohledy využívání krajinných ekosystémů:
 - a. V žádném případě nesmí dojít k likvidaci či trvalému poškození těch segmentů krajiny, jež jsou zařazeny v režimu zvýšené ochrany přírody a krajiny - NATURA 2000, např. ptačí oblasti Jizerských hor. Dále jsou to přírodní památky – Klečovitě na Smrku, Na Kneipě, U posedu aj., jež jsou v sousedství plánovaného LAS, což klade vysoké nároky na plánování a bezpečnost LAS.
 - b. Prostor LAS je významný z hlediska genových zdrojů dřevin - smrk, buk, jeřáb, jedle, olše aj., horské kleče, tudíž nesmí dojít k jejich zničení či narušení. Na svazích hory Smrk je značná genová diverzita dřevin a křovin, která by měla být respektována jako chráněné území a je zásluhou Lesů ČR, že je spíše udržují pro tuto biodiverzitu než pro produkci dřevní hmoty. Toto unikátní území bude v případném budování LAS vyžadovat zvláštní pozornost ve vztahu ke stabilitě svahů a jeho možné erozi.
 - c. Je nezbytné vzít v úvahu právě rizikové (ohrožené) nestabilní suťové svahy na svazích Smrku, jež představují riziko pro samotnou stavbu z hlediska základů nosných sloupů.
 - d. Důležité je udržení kompaktnosti lesů, která tlumí působení větru, což znamená, že šíře odlesněných pruhů by měla být provozně co nejmenší.
 - e. Není však možné absolutizovat roli lesa v navrhovaném LAS, pozornost si zaslouží i nelesní segmenty krajiny, jež mají vysokou biodiverzitu na rozdíl od smrčín. To znamená, že i louky, křoviny jsou stejně ekologicky důležité jako lesy.
 - f. Zvláštní pozornost si zaslouží mokřady a vodní toky s jejich břehovými a nivními porosty, které budou zcela určitě LAS dotčeny. Proto je nezbytné doporučit zvláštní pozornost těmto krajinným ekosystémům v hodnocení EIA/SEA. Lze však citlivým přístupem zmírnit ekologické dopady LAS, aniž by to mělo výrazný negativní dopad na územní či ekonomický rozsah plánovaného areálu.
 - g. Severozápadní expozice svahů Smrku představuje nebezpečné nárazové návětří vpádů arktického vzduchu spojeného s intenzivními dešťovými i sněhovými srážkami.
 - h. V celém projektu LAS lze rozlišit tři základní výškové stupně – nejvyšší (nejrizikovější) je na vrcholu Smrku, jehož se zamýšlený LAS dotýká pouze okrajově, střední je významný hydrologicky a produkcí dřeva, zatímco nejnižší je

důležitým tlumivým územím (*buferovým*) mezi lidskými sídly a lesním masívem Jizerských hor. Tyto tři stupně lze dále jemněji členit, nicméně je nutné respektovat jejich krajinnou ekologickou specifickou a nebrat celé území jako homogenní území.

- i. V krajině LAS jde o průnik dvou odlišných prostorových geometrií – *přírodní*, která zahrnuje především údolí se hřbety a *lidské*, která zahrnuje funkční plochy využívání přírody, sídla a technickou infrastrukturu, která by neměla narušovat přirozený odtok vody bez rozvoje antropogenní (člověkem způsobené) akcelerované eroze, akceleraci svahových procesů a omezování biodiverzity krajiny.
 - j. Nový antropogenní reliéf (tvary reliéfu) LAS by se měl co nejméně odlišovat od přirozených tvarů reliéfu tzn. že by měl co nejvíce respektovat vzhled krajiny.
 - k. Velmi důležitý je nepochybně nový krajinný ráz, který projektem LAS může vzniknout. Předložený projekt vytváří sice nový krajinný ráz, ale je akceptovatelný, pokud nepodlehne historické nostalgii. Svým způsobem může být novou budoucí krajinnou dominantou, byť bude zpočátku mnohými jistě přijímána jako kontroverzní či dokonce jako negativní. Je nezbytné zdůraznit, že jde o sociální konstrukci reality, která by měla projít posouzením v rámci širokého spektra dotčených subjektů s důrazem na tu skutečnost, že rozlišování na subjektivní a objektivní je zde zcela falešné.
 - l. měl by být řešen v širším kontextu, např. rozvoj navazujících služeb - stravovací, ubytovací kapacity, osobní doprava hromadná, individuální apod., sociální otázky - vzdělávání, volný čas obyvatel (i turistů) vyplněný nejen lyžováním
7. Předložený projekt LAS je a bude dále přijímán jako kontroverzní, což neznamená, že je špatný. Jeho další projednávání by mělo být založeno na diskurzu, jehož by se měli zúčastnit podílejší se aktéři, tedy *shareholders* (obce, CHKO Jizerské hory, Lesy ČR, Turistický region Jizerské hory, podnikatelské subjekty, energetici (?) atd.), aktéři umístění v akčním prostoru projektu - *placeholders* (obce, CHKO Jizerské hory, Lesy ČR, Turistický region Jizerské hory, LK, MŽP ČR, také však chalupáři apod.) a zainteresovaní aktéři (vědomí i nevědomí) - *stakeholders* (investoři, poskytovatelé dotací – LK, ČR, EU, obce, Turistický region Jizerské hory, NNO, podnikatelské subjekty, široká veřejnost i např. pravidelně dojíždějící návštěvníci atd.) spolu se zástupci státní správy a samosprávy zejména ze Svazku obcí Smrk. Je nezbytné počítat s potenciálně velmi kontroverzní rolí médií a jejich silným vlivem na vytváření názorů široké veřejnosti. Záleží na přerámování tématu LAS v dotčených obcích, docenění role expertů, vyloučení korupce a pokud nedojde k názorové shodě v kauzálním (příčinném) řetězci účelu LAS (výnosy, udržitelnost a další cíle), tak celý projekt bude nutné odložit k projednání v budoucnosti, pokud o něj bude ještě zájem. Dalším krokem, vzhledem ke složitosti tématu, by mělo být uplatnění principů komunitního plánování, participace veřejnosti a deliberativní demokracie (demokracie založená na uvažném projednávání za účasti všech zainteresovaných subjektů) spočívající v komunikaci samosprávy a iniciativ.